

Vízben oldható összesó-tartalom meghatározása

A talajban legnagyobb mennyiségben Ca^{2+} , Mg^{2+} , Na^{+} kationok és Cl^{-} , SO_4^{2-} , HCO_3^{-} anionokkal alkotott sói fordulnak elő. A talajoldat összetétele a málló kőzet összetételétől, a mállási folyamat természetétől, a sók migrációja során bekövetkező reakcióktól, és a kívülről műtrágyázással bevitt sók mennyiségétől és minőségétől függ.

A talajok sótartalma általában kevés. A sók oldhatóságuk fordított sorrendjében válnak ki. A talajok vízben oldható sótartalmának mennyiségi és minőségi meghatározása mindenütt fontos, ahol a talajok sókészlete egy bizonyos értéket meghalad, vagy ennek lehetősége valószínűsíthető (pl. öntözött területeken). Többféle szer alkalmazható e célra, de csak az azonos módon meghatározott értékek összehasonlíthatóak.

A talaj összes só tartalmának egyszerű, gyors, félkvantitatív meghatározása a telítési talajpép elektromos vezetőképesség mérésén alapszik. A sótartalmat g/100g talajban adjuk meg. A talaj mechanikai összetételét, a sók ionösszetételét, és a hőmérséklet hatását kalibrációval veszik figyelembe. A képlékenységi felső határig vízzel telített talajpép vezetőképességét mérjük. A pép készítésekor a talaj sói oldhatóságuknak megfelelően oldatba mennek, ionjaikra disszociálnak. A méréshez konduktométert használunk.

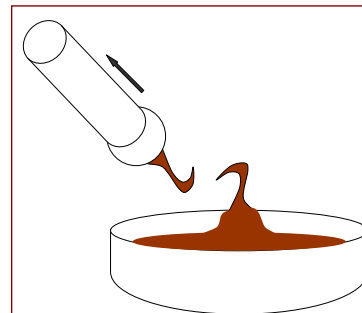
Tehát első lépésként meghatározzuk talaj **Arany-féle kötöttségi számát**.

A módszer igen egyszerű. Légszáraz, porított talajmintából 100 g-ot egy dörzsmozsárba mérünk, a talajra bürettárból vizet adagolunk, és a talajjal a pisztillus segítségével elkeverjük. A vizet addig adagoljuk, míg a pép a képlékenységi felső határát el nem éri. Ezt a fonalpróba segítségével állapíthatjuk meg. (Az alsó határt a sodrási próbával határozhatjuk meg.) A pisztillust a pépbe nyomva, onnan határozott, mozdulattal a pépet kiszakítva, a talajfonal elhajlását kell tapasztalnunk.

Ezután a kötöttség az alábbi összefüggéssel számítható:

$$K_A = v/g \cdot 100$$

Textúracsoport	K_A
Durva homok	<25
Homok	25-30
Homokos vályog	30-38
Vályog	38-42
Agyagos vályog	42-50
Agyag	50-60
Nehéz agyag	>60

Második lépésként ismert kapacitású mérőelektrodot a talajpépbe helyezünk. (Szükség szerint hígítást végzünk, és a hígítás mértékét figyelembe vesszük. (Az elektród nem érhet az edény falához!!!) Leolvassuk a talajpép ellenállását ohm-ban, vagy a vezetőképességét millisiemensben (mS) és megmérjük a talajpép hőmérsékletét.

(Az ellenállásból a fajlagos vezetőképesség az alábbi képlettel számolható: $W = C/R$

Ahol W -vel jelöljük az oldat fajlagos vezetőképességét, C a mérőcella kapacitása, R az oldat ellenállása.)

A leolvasott értékből az alábbi kalibrációs táblázat alapján határozhatjuk meg a minta összesó-tartalmát.

Kalibrációs táblázat:

Ohm	MS	Só (%)			
		17,5 °C	20 °C	22,5 °C	25 °C
620	1,61	0,03	0,03	0,02	<0,02
600	1,67	0,04	0,03	0,02	<0,02
580	1,72	0,04	0,04	0,03	0,02
560	1,79	0,05	0,04	0,03	0,03
540	1,85	0,05	0,04	0,04	0,03
520	1,92	0,06	0,05	0,04	0,04
500	2,00	0,06	0,05	0,05	0,04
480	2,08	0,07	0,06	0,05	0,05
460	2,17	0,07	0,06	0,06	0,05
440	2,27	0,08	0,07	0,06	0,06
420	2,38	0,08	0,07	0,07	0,06
400	2,50	0,08	0,08	0,07	0,07
380	2,63	0,09	0,08	0,07	0,07
360	2,78	0,09	0,09	0,08	0,08
340	2,94	0,10	0,09	0,09	0,08
320	3,13	0,11	0,10	0,09	0,09
300	3,33	0,12	0,11	0,10	0,09
280	3,57	0,13	0,12	0,11	0,10
260	3,85	0,14	0,13	0,12	0,11
240	4,17	0,15	0,14	0,13	0,12
220	4,55	0,16	0,15	0,14	0,13
200	5,00	0,17	0,16	0,15	0,14
190	5,26	0,18	0,17	0,16	0,15
180	5,56	0,19	0,18	0,17	0,16
170	5,88	0,20	0,19	0,18	0,17
160	6,25	0,21	0,20	0,19	0,18
150	6,67	0,22	0,21	0,20	0,19
140	7,14	0,24	0,23	0,21	0,20
130	7,69	0,27	0,25	0,23	0,22

Ohm	MS	Só (%)			
		17,5 °C	20 °C	22,5 °C	25 °C
120	8,33	0,29	0,27	0,25	0,24
110	9,09	0,33	0,30	0,28	0,27
100	10,00	0,37	0,34	0,32	0,30
98	10,20	0,38	0,35	0,33	0,30
96	10,42	0,39	0,36	0,34	0,32
94	10,64	0,40	0,37	0,35	0,33
92	10,87	0,40	0,38	0,35	0,33
90	11,11	0,42	0,39	0,36	0,34

A talaj szód tartalmának meghatározása (fenolftalein lúgosság)

A talaj vizes szuszpenziójának lúgosságát a Na_2CO_3 (szóda) vagy más lúgosan hidrolizáló sók (Na-metaszilikát, Na-aluminát Na_2S) bomlása során keletkező OH^- -ionok illetve a Na-al nagymértékben telített adszorpciós komplexek okozzák. A talajban levő finom eloszlású CaCO_3 is idézhet elő kismértékű fenolftalein lúgosságot. A lúgosan hidrolizáló sók közül általában a szóda a legjelentősebb mennyiségű, ezért a fenolftalein lúgosságot szódában kifejezve adjuk meg. A szóda lúgosság meghatározásakor a vizes talajszuszpenziót 0.1 n KHSO_4 oldattal titráljuk meg, fenolftalein indikátor jelenlétében és a fogyott KHSO_4 mennyiségéből számítjuk a fenolftalein lúgosságot, amit szóda %-ban fejezünk ki.

A szóda a KHSO_4 -al a következőképpen reagál:

Minőségi vizsgálat:

2g talajhoz zárható kémcsőbe 15 cm³ kiforralt, lehűtött desztillált vizet és néhány csepp fenolftalein indikátort adunk, összerázzuk. Amennyiben a szuszpenzió vörösen elszíneződik, a talaj szódás. A szuszpenzióra a bürettábók 2 csepp KHSO_4 –ot csepegtetünk, amennyiben elszíntelenedik, a szóda csak nyomokban van jelen, nem titráljuk.

Mennyiségi vizsgálat:

20 g talajhoz 200 cm³ kiforralt, lehűtött desztillált vizet és néhány 1 cm³ 1%-os fenolftalein indikátort adunk, üvegbottal elkeverjük. A szuszpenziót 5 percig állni hagyjuk, majd 0.1 n-es KHSO_4 -al titráljuk, eközben a talajszuszpenziót nem keverjük fel, csak a felülúszót kevergetjük óvatosan. A végpontban enyhe rózsaszín színt tapasztalunk. A titrálást gyorsan, de óvatosan kell elvégezni, könnyen túltitrálható.

A végpont elérését plusz egy csepp fenolftalein indikátor hozzáadásával igazolhatjuk, amennyiben ekkor a szín mélyül, a titrálást folytatni kell.

Táblázat a szóda gyors kiszámításához

Fogyott 0,1 n oldat cm ³	0	1	2	3	4	5	6
Fenolftalein lúgosság, mint szóda %							
0,00		0,053	0,106	0,159	0,212	0,265	0,318
0,05	0,003	0,056	0,109	0,162	0,215	0,268	0,312
0,10	0,005	0,058	0,111	0,164	0,217	0,270	0,323
0,15	0,008	0,061	0,114	0,167	0,220	0,273	0,326
0,20	0,011	0,064	0,117	0,167	0,220	0,273	0,326
0,25	0,013	0,066	0,119	0,172	0,225	0,278	0,331
0,30	0,016	0,069	0,122	0,175	0,228	0,281	0,334
0,35	0,019	0,072	0,125	0,178	0,231	0,283	0,337
0,40	0,021	0,074	0,127	0,180	0,233	0,286	0,339
0,45	0,024	0,077	0,130	0,183	0,236	0,289	0,342
0,50	0,027	0,080	0,133	0,186	0,239	0,295	0,34
0,55	0,029	0,082	0,135	0,188	0,241	0,295	0,347
0,60	0,032	0,085	0,138	0,191	0,244	0,298	0,350
0,65	0,034	0,087	0,140	0,193	0,246	0,300	0,352
0,70	0,037	0,090	0,143	0,196	0,249	0,303	0,352
0,75	0,040	0,093	0,146	0,199	0,252	0,306	0,358
0,80	0,042	0,095	0,148	0,201	0,254	0,308	0,360
0,85	0,045	0,098	0,151	0,204	0,257	0,311	0,363
0,90	0,048	0,101	0,154	0,207	0,260	0,313	0,366
0,95	0,048	0,103	0,156	0,209	0,262	0,316	0,368
1,00	0,053	0,106	0,159	0,212	0,265	0,318	0,371